

สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้น

สัญญาชัย ดุจดำเกิง*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณก๊ำ**

บทคัดย่อ

การจัดชั้นของผู้ต้องขัง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเคร่งครัดในระเบียบวินัย และมีความสำนึกรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม โดยการให้ประโยชน์ตอบแทนลดหย่อนตามชั้นของผู้ต้องขังซึ่งพิจารณาจากผลก้าวหน้าในด้านฝึกอบรมและพัฒนาความประพฤติ ดังนั้น การให้ประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ต้องขังมีความสัมพันธ์กับการจัดชั้นของผู้ต้องขัง กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่ประพฤติดีและอยู่ในระเบียบวินัยโดยสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณาได้เลื่อนชั้นสูงขึ้นกว่าเดิม และยังได้รับประโยชน์ในความสะดวกสบายต่างๆ สูงขึ้นไปอีก เท่ากับเป็นการยั่วยุผู้ต้องขังให้แข่งขันกันทำความดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้ต้องขังประพฤติตนในทางเสื่อมเสีย ก็จะถูกลดชั้นลง และถูกตัดความความสะดวกสบายที่เคยได้รับอยู่ตามไปด้วย (ประเสริฐ เมฆมณี, 2528 : 519-520) ระบบการจัดชั้นเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยจะต้องคำนึงถึงหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยจะต้องมีปัจจัยเกื้อกูลให้ผู้ต้องขังประพฤติดี เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ต่างๆ เป็นรางวัลตอบแทน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดแรงจูงใจให้ต้องปรับปรุงแก้ไขตนเองไปในทางที่ดีขึ้น สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นจึงเป็นการให้โอกาสผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีซึ่งถือเป็นสิทธิที่พึงได้รับและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบกับปัญหาอาชญากรรมที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้จำนวนผู้ต้องขังเกินความจุของเรือนจำ สภาพของเรือนจำไม่สามารถรองรับผู้ต้องขังจำนวนมากได้ ทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยเมื่อผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ และผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในชั้นแรกเรียบร้อยแล้วจะต้องอยู่รวมกัน (บทสัมภาษณ์นายประเสริฐ อยู่สุภาพ ผู้อำนวยการสำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ : ลว. 18 กันยายน 2557) ทำให้ผู้ต้องขังมีการเลียนแบบพฤติกรรมซึ่งกันและกัน เกิดความเป็นอยู่ที่ไม่เป็นระเบียบ ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ทำให้ระบบการจัดชั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจูงใจผู้ต้องขังให้ประพฤติดีเพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชั้น โดยเห็นว่าปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้น ได้แก่ หลักเกณฑ์ในการเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขัง คณะกรรมการในการพิจารณาเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขัง ความเหมาะสมของสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังในแต่ละชั้น ประกอบกับกฎหมายที่มีการใช้มาเป็นเวลานานไม่สอดคล้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกับสภาพปัญหาในปัจจุบันและกฎหมายดังกล่าวขาดสภาพบังคับเป็นการทั่วไป

ดังนั้น เพื่อให้สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นเป็นไปเพื่อการจูงใจผู้ต้องขังให้ประพฤติดีเพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ และเกิดความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละรายควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีสภาพบังคับเป็นการทั่วไปให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความชัดเจนทุกชั้นตอน โดยการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักเกณฑ์ในการเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขัง คณะกรรมการในการพิจารณาเลื่อนและลดชั้นโดยให้องค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังในแต่ละชั้นจะต้องแตกต่างกันเพื่อการจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดี ซึ่งจะเป็นไปเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างแท้จริง

1. บทนำ

การลงโทษเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูจะต้องคำนึงถึง “ตัวผู้กระทำผิด” หรือภูมิหลังของผู้กระทำผิดมากกว่า หรือเท่าๆ กับ “การกระทำผิด” คนที่ทำความผิดร้ายแรงเหมือนกัน แต่อาจมีภูมิหลังหรือที่มาของการกระทำผิดนั้นแตกต่างกัน ดังนั้น การลงโทษเพื่อการแก้ไขจึงควรลงโทษด้วยวิธีการหรือระยะเวลาที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละคน (นัทธี จิตสว่าง, 2556 : 17) สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นถือเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูที่จะต้องเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังต่างชั้นกันอยู่ร่วมกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้ฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลได้ ทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร กล่าวคือ ในการพิจารณาเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขังเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชั้นใช้หลักเกณฑ์ด้านระยะเวลาที่ได้รับโทษจำคุกมาแล้วเป็นหลักมากกว่าการพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อบรม การฝึกวิชาชีพ เป็นต้น หลักเกณฑ์ดังกล่าวใช้กับผู้ต้องขังทุกคนไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยการปฏิบัติดังกล่าวเป็นแต่เพียงเครื่องมือในการทดสอบหรือประเมินผลของเจ้าหน้าที่เรือนจำประกอบการเลื่อนชั้นเท่านั้น อีกทั้งตามกฎหมายกระทรวงข้อ 83 กำหนดให้การเลื่อนและลดชั้นเป็นอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำแต่ละเรือนจำเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณา โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในเรือนจำนั้นๆ คณะกรรมการดังกล่าวไม่มีองค์กรภายนอกเข้าร่วมด้วยอันจะส่งผลต่อความเชื่อถือและความมีประสิทธิภาพ และไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การบังคับโทษจำคุกที่จะต้องกระทำโดยเปิดเผย มีความเป็นภาวะวิสัย สามารถตรวจสอบได้ไม่จะเป็นการตรวจสอบจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร และจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการพิจารณาเลื่อนชั้นไม่ได้คำนึงถึงข้อมูลประวัติของผู้ต้องขังในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการกระทำผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดประกอบกันเท่าที่ควร จากปัญหาที่ผู้ต้องขังล้นเรือนจำทำให้ผู้ต้องขังต่างชั้นกันต้องอยู่ร่วมกัน ทำให้สิทธิประโยชน์ที่ผู้ต้องขังแต่ละชั้นได้รับซึ่งจะต้องแตกต่างกันนั้นไม่ก่อให้เกิดแรงจูงใจแก้ไข

ผู้ต้องขังแต่ละคนในการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูตนเองในทางที่ดีขึ้น โดยที่สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจะต้องเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคนโดยจะต้องขึ้นอยู่กับการพัฒนาตัวเองด้านพฤติกรรม การศึกษา อบรม และการฝึกวิชาชีพ เป็นต้น อันจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้วกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัด ชั้นในปัจจุบันขาดสภาพบังคับเป็นการทั่วไปขึ้นอยู่กับบริหารจัดการของแต่ละเรือนจำ และ กฎหมายไม่ได้มีการแก้ไขมาเป็นเวลานานทำให้เนื้อหาและหลักเกณฑ์ต่างๆ ไม่สอดคล้องต่อ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ก่อให้เกิดการแก้ไขฟื้นฟูต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลได้ ดังนั้น เพื่อให้ สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังและระบบการจัดชั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษอย่าง แท้จริง จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วให้เป็นมาตรฐาน เดียวกันและมีความชัดเจนในทุกชั้นตอนอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็น รายบุคคลได้

2. แนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้น

วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตของการลงโทษ เข้ามาสู่ แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์มากขึ้น มุ่งที่จะปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟูหรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่องในเรื่อง ต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคม ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคนลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุงซ่อมแซม แก้ไข ยกกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรม ให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติใน สังคมนั้นๆ ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ (ธานี วรภัทร์, 2555 : 39)

1. เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม

หลักการลงโทษผู้ต้องขังอย่างรุนแรง หรือแยกตัวผู้ต้องขังออกไปจากสังคม ตามนัย แห่งแนวความคิดที่มีมาตั้งแต่เดิม เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการลงโทษเท่านั้น จุดประสงค์หรืออุดม คติที่นานาอารยประเทศ ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในปัจจุบัน มุ่งหนักไปในการให้ การอบรมแก้ไขจิตใจผู้ต้องขัง ให้ประพฤติกลับตนเป็นพลเมืองดีเป็นสำคัญ ทั้งมีความเชื่อว่าการแก้ไข พฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับความประพฤตินั้น จำต้องดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมี มนุษยธรรม และจัดสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ไปในทางส่งเสริมจิตใจผู้ต้องขัง ให้เกิดความรู้สึกว่า ยังเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าต่อสังคมอยู่ โดยกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในทุก ชั้นตอนจะต้องมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าในด้านจัดการศึกษา การฝึกอาชีพ การรักษาระเบียบวินัย การควบคุม เป็นต้น ซึ่งจะต้องอาศัยปัจจัยปฏิบัติอันจำเป็นที่มีผลเกื้อกูลต่อการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติของผู้ต้องขัง (Necessary Supportive Services) (ประเสริฐ เมฆมณี, 2528 : 503-

504) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนความประพฤติดีของผู้ต้องขัง มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเอาใจใส่ในการศึกษาอบรมแก้ไขความประพฤติ และให้ความร่วมมือเจ้าหน้าที่ในการรักษาระเบียบวินัยและพัฒนาตนเอง

กระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนความประพฤติแก่ผู้ต้องขังในประเทศไทยนั้น มีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น การจัดชั้นของผู้ต้องขัง การพิจารณาให้ได้รับการพักการลงโทษ หรือการจัดส่งให้ไปอยู่ในทัณฑนิคม เป็นต้น นับเป็นหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติข้อ 70 ซึ่งบัญญัติว่า “ทุกเรือนจำหรือทัณฑสถาน จะต้องจัดให้มีระบบการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนอันเหมาะสม และวิธีการปฏิบัติต่างๆ ที่สอดคล้องตามชั้นของผู้ต้องขัง เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความประพฤติดี มีความสำนึกรับผิดชอบ และรักษาไว้ซึ่งส่วนได้เสียในอันที่จะนำความสนใจ และความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง” (ประเสริฐ เมฆมณี, 2528 : 517) ซึ่งปัจจัยจำเป็นเพื่อเกื้อกูลในการปรุงแต่งแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าวจะมีเงื่อนไขผูกพันกับระบบชั้นของผู้ต้องขัง

นอกจากนี้แล้วกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง 2 ส่วนที่สำคัญ คือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังในด้านความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญาของผู้ต้องขังอันจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลได้ด้วย (ธานี วรภัทร์, 2557 : 65)

ดังนั้น ระบบการจัดชั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยจะต้องคำนึงถึงหลักการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยจะต้องมีปัจจัยเกื้อกูลให้ผู้ต้องขังประพฤติดี เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เป็นรางวัลตอบแทน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดแรงจูงใจให้ต้องปรับปรุงแก้ไขตนเองไปในทางที่ดีขึ้น อันจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

3. สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

เพื่อให้สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นในประเทศไทยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในการจูงใจผู้ต้องขังให้ประพฤติดีเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของต่างประเทศโดยศึกษาจากประเทศที่มีระบบการจัดชั้น เช่น สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น และประเทศที่ไม่มีระบบการจัดชั้น เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย อังกฤษ เพื่อประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลและถือเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังด้วย ซึ่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดีเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ตอบแทนของแต่ละประเทศดังกล่าว มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาตนเองและการเกิดสำนึกรับผิดชอบของผู้ต้องขังแต่ละคนอย่างเหมาะสมทั้งในด้านร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญมากกว่าเป็นเครื่องมือประกอบดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในการ

ทดสอบหรือประเมินผลเท่านั้น โดยจะต้องทำให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้สึกต่อการมีความสามารถ รู้สึกมีความตระหนักในคุณค่าของตนเอง การผ่านการทำงาน ความรับผิดชอบในการทำงานได้ สอนให้ผู้ต้องขังรู้จักควบคุมตนเอง ซึ่งนิสัยการทำงานที่ดีที่ได้พัฒนามาจากการทำงานในเรือนจำ จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของผู้ต้องขังเมื่อกลับคืนสู่สังคม การศึกษาอบรมหรือการฝึกวิชาชีพ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และเอื้อต่อชีวิตในอนาคตที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคนด้วย และขั้นตอน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะดำเนินการโดยคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมี กลุ่มสหวิชาชีพไม่ว่าจะเป็น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ เป็นต้น และในสาธารณรัฐ เกาหลีและญี่ปุ่น สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังแต่ละชั้นย่อมแยกจากกัน สถานที่ควบคุมมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละชั้น ส่วนในมลรัฐแคลิฟอร์เนียสิทธิพิเศษต่างๆ บังคับตาม พฤติกรรม การจัดประเภทการควบคุม และงานที่ได้รับมอบหมายของผู้ต้องขัง

นอกจากนี้แล้วแนวคิดของต่างประเทศที่เป็นการจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดีเพื่อแลก กับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เช่น ในมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้นำหลักความเชื่อถือ (Credits) มาใช้ ถ้า ผู้ต้องขังประพฤติดี มีส่วนร่วม ทำสำเร็จตามเป้าหมาย ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายก็จะได้รับ ความเชื่อถือเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิพิเศษต่างๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (California Penal Code) เช่น ผู้ต้องขังที่ทำงานหรือศึกษาต่อในเรือนจำสามารถได้รับการสะสมวันลดวันต้องโทษจากวัน ทำงานได้ (กรมราชทัณฑ์, 2541: 185) และในมลรัฐไวโอมิ่งก็มีแนวคิดเกี่ยวกับ Good Time Allowances โดยได้นำมาใช้แก่ผู้ต้องขังที่มีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่เหมาะสม สมควรเป็น แบบอย่างโดยผู้ต้องขังสามารถลดจำนวนวันที่ผู้ต้องขังได้รับโทษจากโทษขั้นต่ำหรือโทษขั้นสูงได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบและข้อบังคับของมลรัฐไวโอมิ่ง ซึ่งการลดโทษเนื่องจาก ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่เหมาะสมสมควรเป็นแบบอย่าง หมายความว่า การทำตาม กฎระเบียบของเรือนจำ การทำตามคำสั่ง คำแนะนำ เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย การฝึกอาชีพ การศึกษา การรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมที่ทางเรือนจำจัดขึ้น เป็นต้น (Good Time Allowances for Inmates and Parolees of the Wyoming Department of Corrections.) และการมีทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมที่เหมาะสมดังกล่าวนี้ รวมถึง การเข้าร่วมการ วางแผนเฉพาะบุคคล การมุ่งมั่นในการทำงาน การศึกษา การฝึกอาชีพ การรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ ที่ทางกรมราชทัณฑ์จัดให้ และปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำ เป็นต้น (Good Time Allowances for Inmates and Parolees of the Wyoming Department of Corrections.) หรือใน อังกฤษมีแนวคิดเกี่ยวกับระบบการให้คะแนน Mark System โดยจุดมุ่งเน้นของการลงโทษควร เป็นการปฏิรูปบุคคล เพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดสามารถควบคุมตนเองได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้น การที่ ได้รับการปล่อยตัวหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับสำนึกความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด ระบบนี้จะสัมฤทธิ์ ผลได้ต้องจัดผลประโยชน์ของนักโทษให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสังคม ระบบลงโทษเชิง ราชทัณฑ์เป็นเพียงมิติทางร่างกาย แต่ “กฎเหล็ก” ของการลงโทษแท้ที่จริงแล้วต้องแก้ไขทั้งทาง ร่างกายและทางจิตใจ การลงโทษรูปแบบใหม่จึงสมควรนำไปสู่การฝึกฝนไปสู่ระบบคุณธรรม

ไม่ใช่เพียงแต่ลงทัณฑ์ต่อร่างกายแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น (Prison Service Journal November 2011 No. 198 : 40) หัวใจหลักของระบบการให้คะแนน Mark System คือ การให้คะแนน (mark) โดยนำมาคำนวณระยะเวลาการรับโทษ ประกอบกับการตอบแทนที่ได้ทำงานและพฤติกรรมที่เป็นคุณงามความดีต่างๆ (Prison Service Journal November 2011 No. 198 : 41)

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังกับระบบการจัดชั้นถือเป็นสิ่งที่จะจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดี เกิดสำนึกกับผิดชอบทั้งในด้านร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ โดยจะต้องทำให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้สึกต่อการมีความสามารถ รู้สึกมีความตระหนักคุณค่าของตนเอง การศึกษาอบรมหรือการฝึกวิชาชีพควรเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์และเอื้อต่อชีวิตในอนาคตที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน อันจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษซึ่งจะเป็นการให้โอกาสผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีต่อไปเมื่อกลับสู่สังคม

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ในการเลื่อนชั้นของผู้ต้องขังจะต้องคำนึงถึงลักษณะการกระทำผิดและตัวผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล วิธีการและระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะแก้ไขทีละน้อยๆ โดยขึ้นอยู่กับระดับการตรวจสอบตนเองและความพยายามปรับปรุงตัวไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการเลื่อนชั้นจะต้องพิจารณาจากกำหนดโทษจำคุกตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลมาเป็นเกณฑ์ประกอบในการเลื่อนชั้น โดยนำระบบการให้คะแนนความเชื่อมาใช้ ซึ่งผู้ต้องขังทุกคนจะได้รับคะแนนความเชื่อถือนั้นที่มีการรับตัวไว้ การคำนวณคะแนนความเชื่อถือโดยคุณกำหนดโทษคิดเป็นเดือนด้วยคะแนนพื้นฐานซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของผู้ต้องขังแต่ละคนและการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ ซึ่งจะต้องอาศัยข้อมูลประวัติเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังประกอบกัน หักล้างด้วยคะแนนที่เกิดจากการพัฒนาด้านความประพฤติดี ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน การศึกษาอบรม เป็นต้น ยิ่งผู้ต้องขังมีพัฒนาการด้านต่างๆ จนสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองได้ย่อมได้รับคะแนนมาหักล้างมากขึ้น หลังจากที่ได้มีการหักล้างด้วยคะแนนดังกล่าวแล้ว ผู้ต้องขังจะได้รับการเลื่อนชั้นและได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพิ่มมากขึ้นและเหมาะสมกันในแต่ละชั้น

2. การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจะต้องให้ผู้ต้องขังเป็นประธานในการบังคับโทษ กล่าวคือ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไม่ว่าด้านการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ จะต้องทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกถึงความสามารถหรือตระหนักในคุณค่าของตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อกลับสู่สังคม โดยสามารถใช้ชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิด อันจะเป็นการป้องกันสังคม ที่สำคัญผู้ต้องขังสามารถนำทักษะที่ได้รับไปดำรงชีวิตในอนาคตได้ ไม่ใช่

เป็นแต่เพียงเครื่องมือของเจ้าหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจว่าผู้ต้องขังได้รับการศึกษาอบรม หรือการฝึกวิชาชีพแล้วเท่านั้นตามที่ปรากฏในระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเลื่อนและลดชั้นของนักโทษเด็ดขาด พ.ศ.2556 ข้อ 16 วรรคสอง โดยกำหนดไว้ว่า “ผลของการศึกษาอบรมและการฝึกวิชาชีพที่นำมาเป็นประโยชน์เพื่อการเลื่อนชั้นครั้งหนึ่งแล้วไม่ให้นำมาใช้เพื่อการพิจารณาเลื่อนชั้นในคราวต่อไปอีก” ดังนั้น ข้อความในส่วนนี้ควรตัดออกไป เนื่องจากการที่ผู้ต้องขังคนใดมีความสนใจหรือถนัดเรื่องใดไม่ว่าจะด้านการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ การปฏิบัติต่างๆ จะต้องเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคนโดยพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนบุคคลในด้านความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญากรรมของผู้ต้องขังเพื่อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมและกระตือรือร้นในสิ่งที่ตนเองถนัด จะทำให้เกิดการพัฒนาตนเองมากขึ้นอันจะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพที่แท้จริง

3. หลักเกณฑ์ในการเพิ่มคะแนนความประพฤติของผู้ต้องขังไม่ว่าด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการศึกษาอบรม การฝึกวิชาชีพ และด้านการช่วยเหลือกิจการของเรือนจำหรือทัณฑสถาน จะต้องนำหลักเกณฑ์ในการเพิ่มคะแนนไปใช้กับผู้ต้องขังทุกชั้น ไม่จำกัดเฉพาะชั้นดีเลื่อนชั้นเป็นชั้นดีมาก หรือจากชั้นดีมากเลื่อนชั้นเป็นชั้นเยี่ยมเท่านั้น โดยจะต้องขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบและความพยายามในการที่ปรับปรุงตัวของผู้ต้องขังแต่ละคน นอกจากนี้ผลที่ได้ทำให้ผู้ต้องขังสามารถนำคะแนนดังกล่าวไปหักล้างกับคะแนนความเชื่อถือตามที่กำหนดไว้ได้ด้วย

4. การพิจารณาเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขังจะต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การบังคับโทษจำคุก ซึ่งการเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติดีเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ดังนั้น การพิจารณาเลื่อนและลดชั้นจะต้องกระทำโดยเปิดเผย มีความเป็นภาวะวิสัยที่สามารถตรวจสอบได้ โดยมีการตรวจสอบจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร และจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ เป็นต้น เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย และคณะกรรมการดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ อันจะทำให้การเลื่อนและลดชั้นมีความโปร่งใสและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ที่สำคัญการพิจารณาของคณะกรรมการในการเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องขังจะต้องมีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน โดยพิจารณาข้อมูลประวัติของผู้ต้องขังจากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและตัวผู้ต้องขังประกอบกันอันจะเป็นผลดีแก่ผู้ต้องขังทุกคนอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม

5. ประเทศไทยควรแยกผู้ต้องขังที่อยู่ในชั้นเดียวกันอยู่ด้วยกันอย่างชัดเจนและในสถานที่คุมขังจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับสภาพของผู้ต้องขังในแต่ละชั้น เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ นอกจากนี้แล้วการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนนั้นจะต้องมีความเท่าเทียมกันและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละชั้นอย่างชัดเจนไม่ควรให้ผู้ต้องขังต่างชั้นกัน สิทธิประโยชน์ต่างกันต้องอยู่ในสถานที่คุมขังอย่างเดียวกัน เพราะจะทำให้ไม่เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่อาจเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมของอาชญา

กรซึ่งกันและกันได้ ทำให้สิทธิประโยชน์ที่ได้รับไม่เกิดประโยชน์เพื่อการจูงใจให้ผู้ต้องชั่งประพฤติ
ดีได้ ดังนั้น การให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการในด้านพฤติกรรมโดย
พิจารณาจากพฤติกรรมก่อนเข้าสู่เรือนจำ ขณะอยู่ในเรือนจำและพฤติกรรมในอนาคตที่จะมีการ
เปลี่ยนแปลง รวมทั้งสถานที่ควบคุม ประเภทของผู้ต้องชั่ง และความรับผิดชอบของผู้ต้องชั่งแต่ละ
คนอันจะทำให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้ต้องชั่งเพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับชั้น
นอกจากนี้แล้ว ควรเพิ่มสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องชั่งให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบันและมีความแตกต่าง
กันไปในแต่ละชั้นอย่างชัดเจนขึ้นอยู่กับระดับความก้าวหน้าทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องชั่ง
แต่ละคนอย่างเหมาะสม

6. ในเรื่องของสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องชั่งกับระบบการจัดชั้น ควรมีการแก้ไข
กฎหมายให้มีสภาพบังคับเป็นการทั่วไป ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีความชัดเจนทุกชั้นตอน โดย
ยึดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู และวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก การให้สิทธิแก่
ผู้ต้องชั่งในการกลับตัวเป็นดี โดยจะต้องมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็น
เรื่องหลักเกณฑ์ในการเลื่อนและลดชั้นของผู้ต้องชั่ง คณะกรรมการในการพิจารณาเลื่อนและลดชั้น
หรือในส่วนของสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องชั่งในแต่ละชั้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้
แล้วกฎหมายจะต้องบัญญัติให้องค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจ
หน้าที่ซึ่งกันและกัน อีกทั้งการปฏิบัติต่อผู้ต้องชั่งในทุกชั้นตอนจะต้องเหมาะสมกับผู้ต้องชั่งเป็น
รายบุคคลเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องชั่ง และเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องชั่งอย่างแท้จริง

7. ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่เรือนจำในอัตราที่เหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องชั่งในปัจจุบัน
เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องชั่งเป็นรายบุคคล อันจะทำให้สิทธิประโยชน์ของผู้ต้องชั่งและ
ระบบการจัดชั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารระบบราชทัณฑ์